

INHOUD

Voorwoord	1
Colofon en praktische informatie	2
Helpende handen: de vrijwilligers van de Toponiemendatabank	3
Garnizoensstad Leuven en de Sint-Maartenskazerne	4
In Memoriam Paul Victor Maes	6
Uitgelicht: Boekhandel Lovania	8

foto: Erfgoedcel Leuven, foto Bardt

Blijf via onze website www.salsa-archief.be op de hoogte van alle activiteiten van SALSA! en volg het laatste nieuws over het stadsarchief via de facebookpagina www.facebook.com/stadsarchiefleuven

SALSA! vzw

Samen Actief voor het Leuven StadsArchief
SALSA! Nieuwsbrief is een driemaandelijks nieuwsbrief, uitgegeven door SALSA! vzw, de Vriendenkring van het Leuven Stadsarchief. Het abonnement is inbegrepen in de lidmaatschapsbijdrage voor de vzw.

Beste Salsa!-leden,

Bij het ter perse gaan van deze nieuwsbrief zit de lezing van archivaris Marika Ceunen naar aanleiding van het honderdjarig jubileum van het Regiment Rijdende Artillerie er net op. De boeiende uiteenzetting over de Sint-Maartenskazerne en vooral de 'Vliegende Kanonniers' die er van 1923 tot 1940 ingekwartierd waren, werd door het talrijk opgekomen publiek zeer gesmaakt. Achteraf vond nog een gezellige babbel plaats bij een voor de gelegenheid georganiseerde kleine receptie. Uittredend schepen Denise Vandevoort – die altijd blij gaf van een warm hart voor het archief – kreeg voor haar jarenlange inzet een kleine attentie en vooral een zeer gemeende dankjewel vanwege onze vriendenkring en het Stadsarchief. Wie graag de essentie van de lezing (nog eens) wil meepikken, kan verder in deze nieuwsbrief terecht voor een bijdrage over deze thematiek.

Op zondag 23 april ging Erfgoeddag door, met dit jaar 'beestig' als thema. In de expo 'Van dikbil tot dunne lende' in het Stadsarchief stond de geschiedenis van het stedelijk slachthuis aan de Kapucijnenvoer centraal en werd ook ingezoomd op hedendaagse vragen over hygiëne en dierenwelzijn. Ook aan de allerkleinsten werd gedacht: voor hen werden twee puzzels in thema uitgewerkt, zodat ze spelenderwijs konden leren welk stukje vlees vanwaar komt. Alleen al op Erfgoeddag zelf bezochten zo'n 230 bezoekers de expo, die nog tot eind mei te bezichtigen was. Samen met het Centrum voor Agrarische Geschiedenis en het KADOC werkte het Stadsarchief ook mee aan de wandeling 'Een beest op je bord?', waarin de evolutie van vleesproductie en -consumptie in het Leuvense stadscentrum werd geschetst: van levend dier, over slachthuizen en beenhouwerijen tot de keuken en het bord. De wandeling kan je overigens ook nu nog maken aan de hand van de Erfgoedapp.

De Erfgoedcel organiseerde op zaterdag 3 juni een ontmoetingsdag over de Technische School RITO/RTO, die van 1936 tot 1984 in Tweebronnen gevestigd was. Deze bijeenkomst had tot doel verhalen, foto's en documenten met betrekking tot dit schoolverleden te verzamelen om daarmee de geschiedenis van Tweebronnen te reconstrueren, te documenteren en in de toekomst zichtbaar te maken voor alle bezoekers van het gebouw. Wie niet aanwezig kon zijn op deze ontmoetingsdag maar wel interessant materiaal bezit over het RITO, mag steeds contact opnemen met de Erfgoedcel (Tel.: 016/27.22.84 of mail: erfgoedcel@leuven.be).

Tot slot delen we graag mee dat **Open Archiefdag en onze historische boekenmarkt** dit jaar zullen doorgaan op **zaterdag 7 oktober**. Van 10 tot 17u kan je dan terecht in de gang van Tweebronnen voor de aankoop van publicaties, postkaarten, prenten, ... over de geschiedenis van Leuven en omstreken. Geïnteresseerde standhouders mogen ons nog steeds contacteren via het mailadres salsaarchief@gmail.com. Diezelfde dag stelt

ook het Stadsarchief zijn werking voor via allerhande activiteiten, het precieze programma van deze Open Archiefdag volgt bij de september-nieuwsbrief.

Veel leesplezier en graag tot binnenkort op onze activiteiten,

Het bestuur van Salsa! vzw

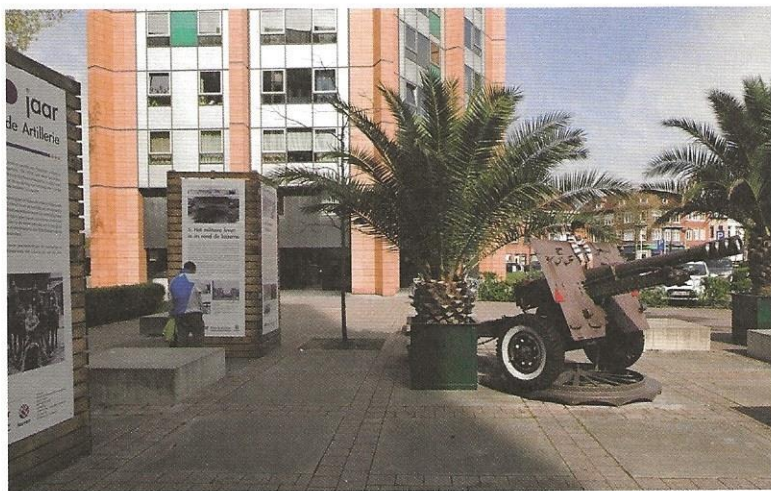

foto: De infozuilen over het Regiment van de Rijdende Artillerie aan de torens van Sint-Maartensdal (Erfgoedcel Leuven, foto An Minnen)

COLOFON

Redactie | Gilbert Huybens, Gustaaf Janssens,
Siegfried Slangen, Valerie Vrancken (eindredactie)
Redactieadres | Stadsarchief Leuven
Verantwoordelijke uitgever | Valerie Vrancken,
Blandenstraat 150, 3053 Oud-Heverlee
Beeldmateriaal | Stadsarchief Leuven, Erfgoedcel
Leuven, Gilbert Huybens, M Leuven
Druk | Drukkerij De Bie, Duffel
Vormgeving | AtelierAnnelies
www.atelierannelies.be

PRAKTISCHE INFORMATIE SALSA! VZW

Website | www.salsa-archief.be
E-mail | salsaarchief@gmail.com
Adres | Stadsarchief Leuven
Rijschoolstraat 4/001, 3000 Leuven
Ondernemingsnummer | 0871.629.528
Bestuursleden | Jules Audiens, Fernand Bertrand,
Koen Dobbelaere (penningmeester), Hendrik
Ollivier (secretaris), Siegfried Slangen, Timo Van
Havere en Valerie Vrancken (voorzitter)
Erevoorzitter | Gustaaf Janssens

Lid worden ? U kan lid worden van SALSA! vzw door te mailen naar salsaarchief@gmail.com en €20 (voor gewone leden) of €40 (voor steunende leden) over te schrijven op volgend rekeningnr.: IBAN BE93 068-2420772-67. Dit lidgeld omvat de driemaandelijks nieuwsbrief, mogelijkheid tot aankopen van de eigen publicaties met korting en gratis toegang tot de activiteiten van de vriendenkring.

Stadsarchief Leuven
Rijschoolstraat 4/001, 3000 Leuven
Tel. 016/27 42 22
archief@leuven.be

Je kan de leeszaal bezoeken van maandag tot en met vrijdag van 9 tot 13 uur. Archiefstukken aanvragen en raadplegen kan alleen op afspraak.

ISSN: 2593-6212

foto: De expo 'Van dikbil tot dunne lende' tijdens Erfgoeddag (Erfgoedcel Leuven, foto An Minnen)

Helpende handen: de vrijwilligers van de Toponiemendatabank

Het Stadsarchief kan rekenen op een enthousiast team van vrijwilligers dat een onmisbare bijdrage levert aan de werking van het archief. In deze rubriek zetten we hen centraal. In de vorige aflevering van *Helpende handen* kwamen de 'OCMW-vrijwilligers' aan het woord, voor deze nieuwsbrief spraken we met de 'Toponymisten'. Samen helpen ze Leuvense plaatsnamen van de Middeleeuwen tot vandaag te bundelen in één databank. Die databank vullen ze hoofdzakelijk aan op basis van bestaande studies naar de toponymie van wijken, straten, paden, pleinen en gebouwen in Leuven en deelgemeenten.¹

Yves Sergeant: 'Ik kwam in aanraking met het Stadsarchief doordat ik geïnteresseerd was in mijn familiegeschiedenis. De informele aanpak in het archief vind ik heel prettig, ze proberen je echt verder te helpen met je onderzoek. In 2019 gaf Marika een lezing over toponiemen in het Rijksarchief. Dat wekte mijn interesse in het project en iets later ben ik aan de slag gegaan als vrijwilliger. De databank was toen nog in volle opbouw. Marika bezorgde ons scans van de studies van De Man en Van Even, waarmee we aan de slag gingen om de databank zo consequent mogelijk aan te vullen. Soms diep ik iets uit vanuit persoonlijke interesse. Het werk doe ik grotendeels van thuis uit. Momenteel vul ik de databank aan met gegevens uit de studie van Reekmans in het Leuvense dialect. Vroeger kon ik bij oudere mensen overigens echt het verschil horen tussen dialecten in de Leuvense parochies. Dat waren een soort van dorpjes met ieder zijn eigen woorden en klanken.'

Patrick Vancauwelaert: 'Als Germanist had ik altijd al interesse voor taalkunde. In het onderwijs en in de informaticasector heb ik daar echter niet veel mee kunnen doen, maar de interesse bleef. Tijdens een Open Archiefdag maakte ik kennis met dit project. Ik ben gestart met de invoer van gegevens uit de studie van De Man, die ik nadien aanvul met info uit het werk van Meulemans. We proberen steeds te achterhalen waar de plaatsnamen die we ingeven gesitueerd zijn. Bij de studie van De Man is dat soms erg lastig: vaak moet de situering geïnterpreteerd worden op basis van citaten uit bronnen. Soms kunnen we

de locatie enkel bepalen aan de hand van de vermelding van een naastliggend goed. De invoer van plaatsnamen aan de hand van het werk van Meulemans is eenvoudiger door de verwijzingen naar de bijhorende atlas. Ik ben erg geïnteresseerd in de ontwikkeling en bewoning van Leuven: de stad is vanuit een klein centrum gegroeid en doorheen de eeuwen zie je de 'lege vlekken' in de stad ingevuld worden.'

Paul De Backer: 'Ik studeerde geschiedenis in Leuven en heb jarenlang in Antwerpen gegidst. Tijdens de coronalockdown stopten mijn bezigheden in Antwerpen. Ik ben toen in Wijgmaal bij mijn vriendin gaan wonen. Zij maakte me erop attent dat ze vrijwilligers zochten in het Stadsarchief. Het Itinera Nova-project draaide al goed en dit toponiemenproject was iets nieuws. Het verbaasde mij dat er zoveel vrijwilligers aan het Stadsarchief verbonden zijn! Ik ben destijds gestart met losse bladen uit de collectie Sprengers over straatnamen in Leuven en momenteel leg ik me toe op de studie van Glabeke over Leuvense straatnamen.

Het ontcijferen van de geschriften vind ik erg interessant, sommigestukjes zijn in echt 'ambtenarenlatijn' geschreven. Het oplossen van de daarin gebruikte afkortingen was wel soms even puzzelen. Dat werk ligt nu even stil omdat we de komende periode alle toponiemen gaan invoeren in Wikidata. Dat geeft het project meer mogelijkheden, maar het is wel nog even wennen aan de nieuwe terminologie die bij deze software wordt gebruikt.'

Wil jij ook graag helpen als vrijwilliger?

Neem dan contact op met het Stadsarchief via het mailadres archief@leuven.be of tel. 016 27 42 20.

¹ Voor meer info over de Toponiemendatabank, zie V. Vrancken, 'De Leuvense toponiemen-databank' in *Salsa! Nieuwsbrief*, 14/2 (2018), p. 3. De studies die in deze bijdrage worden genoemd zijn: L. De Man, *Bijdrage tot de toponymie der stad Leuven*, onuitgegeven proefschrift (Faculteit Letteren, Katholieke Universiteit Leuven), 1945; K. Glabeke, *Wat leert de straat? Leuvense straatnamen toegelicht*, Leuven, 2011; A. Meulemans, *Huizen en straten van het oude Leuven*, Leuven, 2004; P. Reekmans, *Leuvense straatnamen, pleinen en wijken = Leuvense stroomnoome, plaanen en woëke*, Leuven, 2017 en E. Van Even, *Louvain dans le passé et dans le présent*, Leuven, 1895.

Garnizoensstad Leuven en de Sint-Maartenskazerne

Dat Leuven meer is dan alleen maar universiteit en bier is al dikwijls gebleken. Zo is Leuven ook lange tijd een belangrijke garnizoensstad geweest.

Sinds de onafhankelijkheid van ons land waren in Leuven verschillende legereenheden gekazerneerd in vier kazernes: de Sint-Maartenskazerne (Sint-Maartensstraat); de Witte Vrouwenkazerne (Rijschoolstraat), de Grote Kazerne (Tiensestraat) en de Tarweschoofkazerne (Naamsestraat). Voor 1914 herbergde de Dijlestad vooral infanteristen en cavaleristen. Tijdens het interbellum werd de Rijdende Artillerie en na de Tweede Wereldoorlog het logistiek centrum van de landmacht in Leuven ondergebracht. In de naoorlogse periode nam het belang van Leuven als garnizoensstad evenwel af. Vandaag zijn in het Leuvense alleen nog het Kwartier Tarweschoof in de Parkstraat (hoofdzetel van de Belgian/NATO Pipeline Organisation) en het Kwartier Commandant de Hemptinne in Heverlee (verkenningseenheid Bataljon ISTAR) nog operationeel. In deze bijdrage focussen we op de voormalige Sint-Maartenskazerne.

De naam Sint-Maartenskazerne verwijst naar het klooster Sint-Maartensdal, dat van de vijftiende tot

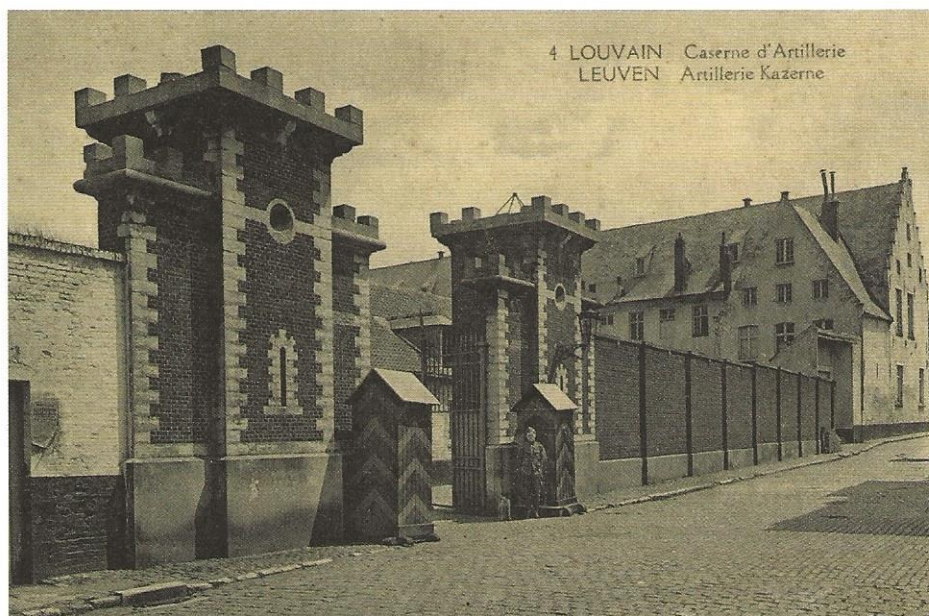
de achttiende eeuw op deze locatie gevestigd was. Het werd opgericht door de Broeders van het Gemene Leven, die ook toelating kregen om hier een kerk te bouwen. Deze werd ingehuldigd op de naamdag van Sint-Martinus van Tours (11 november), vandaar de naam van "Vallei van Sint-Maarten" of in het Latijn "Monasterium vallis Sancti Martini in Lovanio". Vanaf 1572 maakte de priorij deel uit van de universiteit. In 1783 werd het klooster echter opgeheven door de Oostenrijkse keizer Jozef II. Het meubilair van de kerk en de gedrukte boeken uit de bibliotheek werden publiek verkocht, terwijl de handschriften en de kostbare incunabelen naar Brussel werden overgebracht. De kloostergebouwen werden gebruikt voor het logement van de Oostenrijkse troepen. In 1790 betrokken de geestelijken opnieuw de gebouwen, maar vier jaar later moesten ze de panden weerom verlaten. Het klooster werd ingericht als militair hospitaal. Na de annexatie bij Frankrijk en de opheffing van alle kloosterorden werden heel wat religieuze gebouwen verkocht of herbestemd. Dit lot onderging ook het Sint-Maartenscomplex. In 1803 werden de kerk en een gedeelte van het kloostercomplex gesloopt. De

andere delen, aangevuld met nieuwe gebouwen, dienden voortaan als kazerne en militair ziekenhuis. In 1810 werd de eigendom van alle militaire gebouwen overgedragen aan de stad Leuven. Hierdoor vielen alle onderhoudswerken ten laste van de stadskas, maar ontving deze laatste ook vergoedingen voor de verhuring van de gebouwen.

Tijdens de Nederlandse periode (1814-1829) bleef het Sint-Maartenscomplex als kazerne ingericht. In 1820 kreeg de stad Leuven toestemming om vrij te beschikken over alle gebouwen die door de militairen gebruikt werden, behalve de Sint-Maartenskazerne, het Witte Vrouwenklooster, de Tarweschoofkazerne en de Grote Kazerne. Die bleven gereserveerd voor het garnizoen. Het beheer van de gebouwen bleef in handen van het gemeentebestuur, maar er werd wel werk gemaakt van betere leefomstandigheden in de kazernes.

Toen na de Belgische onafhankelijkheid de nationale overheid in verschillende steden soldaten wilden onderbrengen, werden hiervoor verschillende gebouwen ter beschikking gesteld. Aanvankelijk werd de Sint-Maartenskazerne als infanteriekazerne met een capaciteit van 850 soldaten ingericht. In 1835 werd ze omgebouwd tot cavaleriekazerne met stallen voor achthonderd paarden. De gebouwen bleven eigendom van de stad, die ook voor het onderhoud instond. In 1836 beslisten het Ministerie van Oorlog en de stad Leuven om vlakbij de kazerne, in de tuin van het voormalige universiteitscollege van Luxemburg, een rijkschool te bouwen. Die was nodig voor de opleiding van de cavaleristen en het trainen van hun paarden. Om de toegang tot deze rijkschool te faciliteren, werd een nieuwe straat aangelegd: de Rijschoolstraat.

In oktober 1865 brandden de stallen van de Sint-Maartenskazerne uit. De heropbouw duurde

De Sint-Maartenskazerne

verschillende jaren door meningsverschillen tussen de stad en de militaire overheid. Die laatste drong erop aan dat de capaciteit van de heropgebouwde stallen dezelfde zou zijn als voorheen, maar hierdoor zou de stad financieel moeten bijpassen, omdat de bouwkosten het uitbetaalde verzekeringsbedrag zouden overstijgen. De gemeenteraad besliste dan ook in de zitting van 9 maart 1868 om de kosten te spreiden door het interieur later af te werken. De minister aanvaardde deze regeling op voorwaarde dat de werken onmiddellijk zouden worden aangevat en nog in 1868 zouden klaar zijn. Op 15 mei 1869 werden de nieuwe stallen aan het leger overgedragen.

De discussie rond de financiële inbreng van regimentssteden had echter wel een en ander in beweging gebracht. In 1865 vroegen de steden dan ook of de overheid de kosten van het logement niet op zich kon nemen. In 1873 werd hieromtrent een beslissing genomen, waarbij de inkwartiering van militaire troepen inderdaad ten laste kwam van de staat. Het stadsbestuur stond vanaf dan niet meer in voor het onderhoud, maar zag tegelijk de inkomsten uit de verhuur van de gebouwen ook wegvallen.

Op 4 augustus 1920 brak er opnieuw brand uit in de Sint-Maartenskazerne. Er werd een overeenkomst opgesteld tussen de stad en de minister van Defensie: de minister zou zorgen voor de heropbouw van de afgebrande gebouwen, de stad stemde ermee

Viering van 100 jaar onafhankelijkheid van België (1930)

in dat een gedeelte van de stallen werd omgevormd tot logement voor soldaten. In 1922 waren de werken afgelopen. Maar aan de algemene toestand van de kazerne, die erg geleden had onder de passage van de bevrijdingstroepen na de Eerste Wereldoorlog, werd niets gedaan. Dit viel de minister van Defensie ook op toen hij in november 1934 een bezoek bracht aan de Leuvense kazernes. De gebouwen en lokalen waren bouwvallig, de turnzaal werd gebruikt als slaapzaal. In de stallen was de vloer beschadigd en brokkelde het plafond af op de hoofden van de paarden. Korpschef Raoul Van Overstraeten nam dan ook drastische maatregelen

en liet de gebouwen renoveren, er aanplantingen aanleggen en schilderwerken uitvoeren. De kazerne kreeg ook centrale verwarming.

Na de mobilisatie en de Tweede Wereldoorlog keerde het Belgisch leger nog een tijdje terug. Maar in 1954 stopten alle militaire activiteiten in de Sint-Maartenskazerne en in 1956 werd de stad opnieuw eigenaar van de gebouwen. Deze werden in september 1958 doorverkocht aan de Samenwerkende Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken van Leuven. Die liet hier een woonwijk bouwen naar een ontwerp van architect Renaet Braem.

Het Regiment Rijdende Artillerie

Vanaf 1923 tot de mobilisatie van 1939 was in de Sint-Maartenskazerne het Regiment Rijdende Artillerie ondergebracht. Dit was in het Belgische leger een unieke eenheid. Bij de gewone of bereden artillerieeenheden zaten de troepen bij verplaatsingen op de kanonnen en de munitiewagens. De kanonniers van de Rijdende Artillerie reden echter zelf ook te paard achter hun kanon, wat de beweging - met heel de batterij in volle galop - vliegensvlug maakte. Vandaar de bijnaam "Vliegende Kanonniers".

Het Regiment onderging in zijn geschiedenis diverse reorganisaties, maar voor het Leuvense garnizoen veranderde er nauwelijks iets. De motorisering vanaf 1936 betekende echter al gauw het einde van de militaire

ruiters. De eenheid kreeg de naam Artillerieregiment van het Cavaleriekorps en de paarden werden vervangen door krachtige voertuigen van het type Latil.

Tijdens de mobilisatie in 1939 werd het Regiment opgesplitst in 3 nieuwe regimenten Rijdende Artillerie: 17A, 18A en 19A, die kort daarna Leuven verlieten om hun stellingen aan het Albertkanaal en in de Ardennen in te nemen. Na de Tweede Wereldoorlog waren deze eenheden onderdeel van de Belgische bezettingsmacht in de Duitse Rijnzone. Op 15 september 1962 aanvaardde het Leuvense stadsbestuur het peterschap over het 17de R.A. en 18de R.A., waardoor de band met het eertijds hier ingekwartierde regiment weer aangehaald werd. Nog elk jaar wordt op de eerste zaterdag van maart de "Dag van de Vliegende Kanonniers" gevierd als publieke uiting van dit peterschap.

In Memoriam Paul Victor Maes

Gilbert Huybens

Op vrijdag 14 april jl. overleed Paul Victor Maes op de gezegende leeftijd van 98 jaar in het woonzorgcentrum Sint-Vincentius. Geboren te Leuven op 16 juli 1924 was hij de tweede zoon van Ignace Maes (1893-1983) en Germaine Willemsen (1900-2003). Zowel zijn grootvader Albert Maes (1851-1927) als zijn vader Ignace, zijn oudere broer Jean Baptiste (1923-2013) en diens zoon Christian (1953) hebben samen meer dan 140 jaar het beroep van notaris uitgeoefend. Albert had zijn kantoor in Tildonk, Ignace in Wespelaar en vanaf 1936 in Leuven. Na de oorlog vestigde het notariaat Maes, en dat tot 2017, zich in de Maria-Theresiastraat. Paul Victor maakte carrière in het artistieke milieu waar hij excelleerde in de schilderkunst en als expert in oude religieuze kunst.

Schilder van begijntaferelen

Na zijn lagere middelbare studies aan het Heilige-Drievuldigheidscollège, startte Paul Victor zijn schildersopleiding bij de Leuvense schilder Jos Delaet¹ en legde hij zich toe op

stillevens en romantische taferelen. Van 1947 tot 1959 volgde hij lessen aan de Leuvense Academie voor Schone Kunsten bij Victor Van Beylen (1897-1970) en van 1959 tot 1961 keramiek bij Jacques Charlier (1899-1964). Ondertussen ondernam hij studiereizen naar Frankrijk, Italië, Oostenrijk, Duitsland en Engeland en participeerde hij samen met zijn Leuvense kunstvriend Eduard Dewit (1924-1981)² aan diverse tentoonstellingen in Leuven, Brussel, Tienen en Gent. Paul Victor raakte vooral bekend door de vele intimistische sfeerbeelden die hij van het Groot Begijnhof en enkele begijnen maakte.³

Conservator van religieuze kunst

Van 17 september 1959 tot 1 augustus 1989 was Paul Victor als conservator van het kunstpatrimonium verbonden aan de Commissie van Openbare Onderstand (C.O.O., vanaf 1 april 1977 O.C.M.W.). In de jaren na het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965), toen veel religieuze kunstvoorwerpen door het lichtzinnig beleid van geeste-

lijken en kerkbesturen hun weg vonden naar antiekzaken, heeft hij heel wat kunstschaten uit kerken, kapellen en kloosters een veilig onderkomen bezorgd in het Stedelijk Museum Vanderkelen-Mertens (sinds 2009 museum M). Met conservator Jan Crab (1921-2001) en Leo Van Buyten verzorgde hij inventarissen van de kerk van het Groot Begijnhof (1966), het klooster van de zwartusters (1969), het kunstpatrimonium van C.O.O. (1969) en het Sint-Pietersgasthuis (1970).

Op 19 maart 1972 werd vzw *De Vrienden van de Leuvense Stedelijke Musea* opgericht. Stuwende kracht was Jan Crab die met de uitgave van museumstrips en jaarboeken (*Arca Lovaniensis* = AL) de rijke kunstcollectie van het museum voor het grote publiek openstelde. Samen met figuren als Maurits Smeyers (1937-1999), Jan-Karel Steppe (1918-2009), Raymond van Uytven (1933-

¹ Over deze schilder zijn mij geen gegevens bekend.

² L. Van Buyten, 'In memoriam Eduard L. L. Dewit', in *Museumstrip*, 8/1 (1981), p. 12.

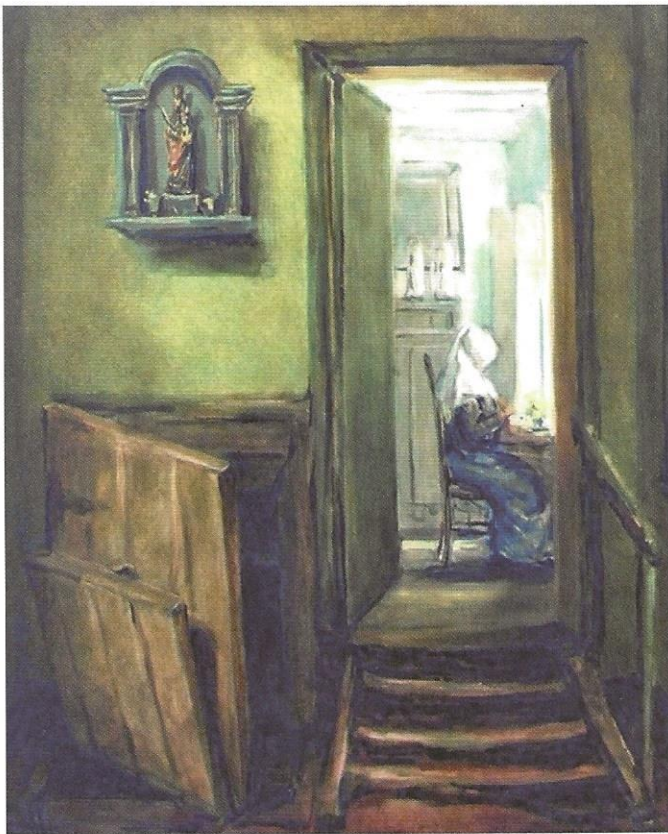
³ J. Delmelle, 'Le Grand Béguinage de Louvain et son peintre: Paul-Victor Maes', in *La Revue Nationale*, 27 (1955), p. 152-156.

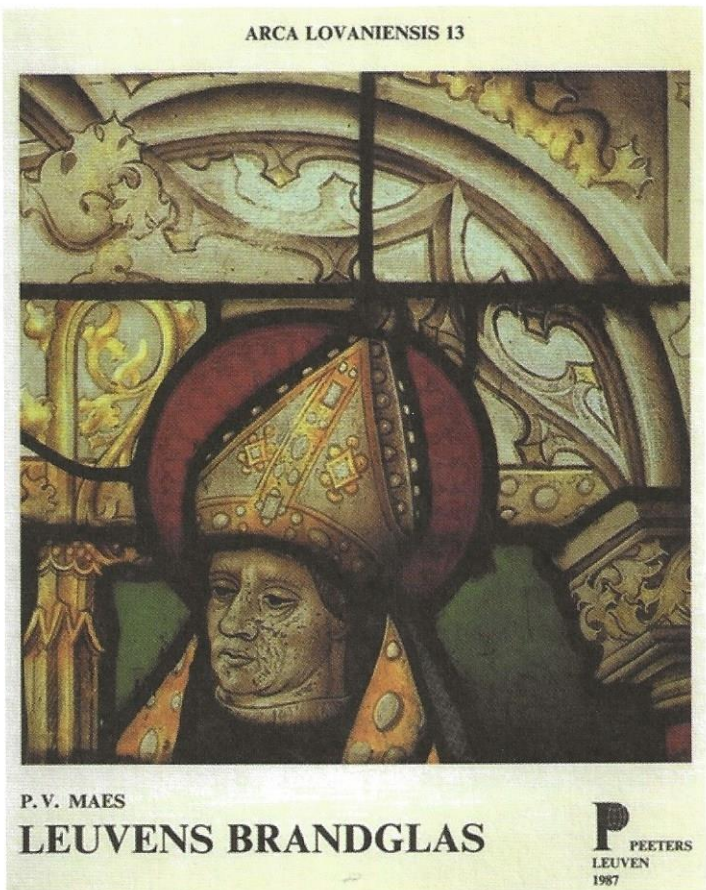
Paul Victor in het woonzorgcentrum Sint-Vincentius, februari 2023
(foto G. Huybens)

Paul Victor in zijn atelier in de Tiensestraat, ca. 1960
(foto-archief P.V. Maes)

'Five o'clock in het Begijnhof', ca. 1950, olieverf op panel
(Collectie M Leuven, © P. V. Maes, foto: M Leuven)

2018) en Leo Van Buyten was Paul Victor een van de stichtende leden. Als conservator van C.O.O. / O.C.M.W. was hij zeer nauw betrokken bij de werking van het museum: hij werd mede-organisator van allerhande tentoonstellingen, schreef teksten en redigeerde nota's voor een dertigtal catalogi (1961-1986).

Specialist van Leuvens brandglas

Tijdens een studiereis in Engeland kwam hij in contact met dr. William Charles Cole (1909-1997), een autoriteit op het gebied van oud brandglas.⁴ Hun bezoeken aan talrijke kastelen en kerken leverden Paul Victor veel informatie op over oud Leuvens brandglas dat, door allerlei omstandigheden, in Engeland was verzeild geraakt en waarover hij een aantal artikels publiceerde:

1962 'Glasschilderkunst te Leuven', in *Ars Sacra Antiqua* (cat. tent.), Leuven, p. 114-120.

1964 'Oud brandglas uit Leuven in privébezit', in *Oude kunst in Leuvens privébezit* (cat. tent.), Leuven, p. 155-163.

1971 'Laatgotisch brandglas in Brabant', in *Aspecten van de Laatgotiek in Brabant* (cat. tent.), Leuven, p. 570-591.

1972 'Oud Leuvens brandglas in Engeland', in *Arca Lovaniensis* (=AL), 1 (1972), p. 189-201.

'De oude glasramen van de abdij van 't Park te Heverlee', in *Mededelingen van de geschied- en oudheidkundige kring voor Leuven en omgeving*, 12 (1972), p. 3-34.

1973 'Nicolaas Ruterius en de brandglassuite met de geschiedenis van Sint-Nicolaas', in *AL*, 2 (1973), p. 181-208.

1974 'De neo-gotische glasramen te Leuven', in *AL*, 3 (1974), p. 265-271.

1976 'De Leuvense brandglasmedaillons. Een historisch en typologisch onderzoek', in *AL*, 5 (1976), p. 318-347.

1980 'De glasschilderkunst te Leuven', in *AL*, 7 (1980), p. 346-357.

1983 'Oud brandglas uit het klooster der alexianen te Leuven' (cat. tent.), in *AL*, 12 (1983), p. 337-349.

Jarenlang onderzoek culmineerde in 1987 in zijn opus magnum: *Leuvens*

brandglas. De produktie van het 16de-eeuwse brandglas bewaard in het Stedelijk Museum Vander Kelen-Mertens en in de collectie van het O.C.M.W. te Leuven, met daarin een bijdrage over 16de-eeuws Leuvens brandglas in Engelse verzamelingen door Dr. William Cole.⁵

Huldigingen

- Bij zijn 65ste verjaardag (1989) boden *De Vrienden van de Leuvense Stedelijke Musea* hem het liber amicorum *Leuvens Palet* met veertien bijdragen aan.⁶

- Van 25 augustus tot 23 september 1990 vond in het museum een overzichtstentoonstelling plaats met 104 werken.⁷

- Naar aanleiding van zijn 80ste verjaardag (2004) werd hij door *De Vrienden* opnieuw in de bloemen gezet en werden schilderijen tentoongesteld (17 oktober-14 november).⁸

Bij elke huldeviering schetsten Maurits Smeyers en Leo Van Buyten een indringend portret van Paul Victor, de gemoedelijke kunstenaar en zijn oeuvre.⁹

⁴ L. Van Buyten, 'In memoriam Dr. William Charles Cole', in *Museumstrip*, 25/4 (1998), p. 58-59.

⁵ *Arca Lovaniensis*, 13 (1987), 335 p.

⁶ *Arca Lovaniensis*, 18 (1989), 306 p.

⁷ 'Retrospectieve Paul Victor Maes', in *Museumstrip*, 17/3 (1990), p. 33-64.

⁸ L. Van Buyten, 'Hulde Paul Victor Maes', in *Museumstrip*, 31/3 (2004), p. 33-40.

⁹ L. Van Buyten, 'Leuvense kunstenaars bekroond en gehuldigd', in *Museumstrip*, 30/1 (2003), p. 7-11.

Uitgelicht: Boekhandel Lovania (J.A. Hebbelynck)

Gustaaf Janssens

Deze keer geen herinneringen aan boekhandelbezoeken op het einde van de jaren 1960. In de iconografische verzamelingen van het Leuvense Stadsarchief vond ik immers geen binnenzicht en zelfs geen goede foto van de voorgevel van boekhandels zoals De Pauw (Muntstraat), Pericles (Naamsestraat) of Universum (Hooverplein). De zoektocht naar foto's van interieurs van voormalige Leuvense boekhandels leverde uiteindelijk toch één foto op: het interieur van boekhandel Lovania (J.A. Hebbelynck) in de Bondgenotenlaan.

Een afbeelding van het interieur van boekhandel Lovania is bewaard in de *Verzameling Rik Uytterhoeven* (Doos 4). Het is een prentbriefkaart met op de adreszijde de aanduiding "Librairie Lovania. J.A. Hebbelynck. 148 Avenue des Alliés, 148. Louvain". Op de voorzijde staat "Librairie Lovania. Intérieur" en FLION in een cirkel, het logo van de in prentbriefkaarten gespecialiseerde uitgeverij P.J. Flion (Brussel). De foto is niet gedateerd, maar de postzegel is op 10 oktober 1928 in Leuven afgestempeld.

De winkelruimte is tamelijk diep en beslaat drie plaatsen. Vooraan liggen kranten en tijdschriften. In het midden zijn een draaibare staander met prentbriefkaarten

en een grote plant te zien. Links en rechts, tegen de muur, staan tijdschriften en boeken uitgestald. Zoals bij boekhandel Desbarax in de Naamsestraat (zie *Salsa! Nieuwsbrief* 2023-1) zijn alle boekenkasten tot aan het plafond gevuld. In de hoek staat een ladder, in het midden en opzij staan lage (toon)kasten.

Boekhandel Lovania lag, voor wie van het station komt, aan de linkerkant van de Bondgenotenlaan. Het gebouw werd in augustus 1914 verwoest. In mei 1915 kreeg boekhandelaar Antoine Hebbelynck toelating voor de bouw van een tijdelijke stenen barak. Een jaar later, in mei 1916, mocht hij er nog een houten loods naast zetten. Na de oorlog kreeg mevrouw Hebbelynck-Vergeelt op 28-10-1921 toelating om op de plaats van het verwoeste gebouw een nieuwe woning te bouwen. Het gevelontwerp toont een huis met drie verdiepingen, met een balkon op de tweede verdieping en met op het gelijkvloers de boekhandel met centraal de inkom (Stadsarchief Leuven, *Bouwaanvragen*, nr. 81144). In de voorgevel diende de gedenksteen te worden aangebracht die aan de verwoesting van 1914 herinnert. Op de plek waar boekhandel Lovania gelegen was (voorheen nr. 148, nu nr. 154), staat sedert enige jaren een nieuwbouw (krantenwinkel 'De Bond').

